

Zoodra men dus over ziekenhuisondervinding kan beschikken, zal men plaats moeten maken voor anderen, die zulke ondervinding nog moeten opdoen. Van andere zijde is voorgesteld, de geneeskundige betrekkingen aan de ziekenhuizen voortaan tot betaalde ambten te maken. (Dit zou, meent Ref., een veel gezonder toestand zijn; ook de vrijwillige ziekenhuisdokter, naar Engelsch stelsel, laat zich betalen, maar door het publiek buiten de ziekenhuizen, dat voor den drager van den titel van ziekenhuisarts meer over heeft dan voor een ander geneesheer). Maar dat zou er niets toe afdoen, dat algemeene vrijdom van verpleeggelden een lokaas is, dat de praktijk ondermijnt en de mindervermogenen benadeelt.

VERBRUIK VAN GENEESMIDDELEN IN DE LONDENSCH E ZIEKENFONDS PRAKTIJK. — De verzekeringscommissie te Londen heeft te beschikken over 140000 P. St. voor geneesmiddelen, maar het verbruik wordt nu geschat op 193000 P. St.. Aan overmatig voorschrijven door de geneeskundigen kan dit geweldige verschil niet te wijten zijn; de commissie heeft daaromtrent een onderzoek ingesteld, en al komt het voor, dan veroorzaakt het toch geen tekort van zes tonnen gouds. De secretaris, dr. RICHMOND, is van oordeel, dat bij de schatting der kosten aan geneesmiddelen door de regeering een vergissing is begaan, doordat zij uitging van de uitgaven der reeds bestaande ziekenfondsen. Deze hadden evenwel veel minder uitgaven, doordat zij veel minder vrouwelijke leden bezaten en ziekelijke personen buitensloten, terwijl de staatsverzekering de geheele bevolking beneden de welstandsgrens omvat. De commissie besloot, de overheid op het ontstane tekort te wijzen, en te verzoeken, de stappen te doen, noodig, om den apothekers het hun over 1914 verschuldigde te doen toekomen (*Lancet*).

DE KLEINE HULPZIEKENHUIZEN EN DE ARTSENNOOD IN DUITSCHLAND. — In een beschouwing over den maatschappelijken toestand der Duitsche artsen in dezen tijd (*Deutsche med. Wochenschr.*) wijst MAMLOCK ook op de omstandigheid, dat een aantal artsen nutteloos aan hun praktijk worden onttrokken, doordat zij bij kleine hulplazaretten zijn aangesteld, waar niets te doen valt. Vele vereenigings- en reservelazaretten in Württemberg moeten werkelijk smeeken om gewonden, zonder dat daaraan kan worden gehoor gegeven, doordat de lazaretten achter het front voldoende zijn voor de behoeften. Ook in andere deelen van het Rijk zal het wel zoo zijn. Overleg met de geneeskundige beroepsvereeningen was bij het uitbreken van den oorlog niet mogelijk, maar zou nu goede vruchten kunnen dragen voor de voorziening in geneeskundige verzorging zoowel van de troepen als van de achtergebleven bevolking.

PINKHOF.

INGEZONDEN.

OORLOG EN WETENSCHAP.

Waarde collega VAN RIJNBEEK!

Vergun mij, u een kort woord ter plaatsing in het *Tijdschrift* aan te bieden, naar aanleiding van uw hoofdartikel, „Oorlog en wetenschap”, in het nummer van 13 Maart. Ik zie daaruit, dat uw opvatting omtrent het aanroeren van zaken, die de wereldpolitiek van den tegenwoordigen tijd betreffen, in het *Tijdschrift*, niet strookt met die van TREUB en van BURGER. Nu zou ik u gaarne openlijk in overweging willen geven, dit verschil van opvatting niet meer in het *Tijdschrift* voor den dag te laten komen.

Het *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde* is, zooals gij terecht opmerkt, niet uitsluitend, ja zelfs slechts ten deele in de eerste plaats een zuiver wetenschappelijk archief. Maar evenmin is het, zooals ook gij zelf zegt, de plaats om politieke, strategische of volkenrechtelijke pleidooien te houden. Ik denk, dat er omtrent deze beide punten wel onder alle lezers van het *Tijdschrift* volkomen eenstemmigheid zal heerschen.

Maar geheel anders staat het met uw meening, dat het bovenmenselijke zou worden geëischt, indien de redactie moest beletten, dat nu en dan eens „een sneer, die misschien een snik is, een kwinkslag, die een traan of een vloek bedekt, den dwang van neutrale, angstvallige zelfbeheersching kwam doorbreken”.

Ik ben er wel zeker van, dat ik niet alleen TREUB en BURGER aan mijn zijde heb, wanneer ik zeg, dat ik het in dit opzicht in het geheel niet met u eens ben, maar ook zeer vele andere lezers van het *Tijdschrift*.

Een snik of een traan zou er, dunkt mij, nog wel door kunnen, ofschoon dergelijke uitingen van weekelijkheid in een tijdschrift, dat zich niet goed tot lyriek leent, vooral in dezen harden tijd, naar het mij voorkomt, weinig gepast zijn. Maar een kwinkslag is gevaarlijk, vooral wanneer er aanleiding is om te denken, dat die eigenlijk in de plaats staat van een vloek. Gij zelf hebt het ondervonden, dat, terwijl door u slechts een scherts was bedoeld, uw woorden anderen aanstoot hebben gegeven.

Maar mijn bezwaar ligt niet in de eerste plaats in het gevaar voor misverstand, dat door een sneer of een kwinkslag zoo licht wordt opgewekt.

Ik acht den eisch, dat ons *Tijdschrift* zich van opmerkingen en oordeelvellingen omtrent de eigenschappen en de handelingen der oorlogvoerende volken zal onthouden, niet alleen niet bovenmenselijk zwaar, maar volkomen billijk en zeer goed na te komen. Zonder twijfel leven wij allen mee in den strijd, hebben wij, de een in de eene, de ander in een andere richting, voorkeur. Wij gruven van onrecht, van misbruik van macht, van wreedheid, en kunnen niet nalaten daarover met elkander te spreken. Maar wij hebben daarover niet in het *Tijdschrift voor Geneeskunde* te schrijven. Daar hebben wij ons tot wetenschappelijke en maatschappelijke zaken van geneeskunde te bepalen. Er is, naar mijn meening althans, geen reden om in het *Tijdschrift* de internationale politiek, of de karaktereigenschappen der oorlogvoerende volken aan te roeren, omdat — ik denk dat gij mij dit zult toestemmen — de redactie zoowel als de medewerkers op deze punten alle gezag missen. Zij kunnen slechts getuigen van hun persoonlijke meeningen. Wenschen zij dat te doen, dan kunnen zij zich daartoe tot de politieke bladen richten.

De hoofdzaak, die mij er toe dringt u dit te schrijven, is echter niet, dat het mij onnoodig voorkomt, den strijd der volken in het *Tijdschrift* te bespreken, maar dat daarin, naar mijn overtuiging, ernstig nadeel is gelegen.

Wie onzer betreurt het niet, dat ook geneeskundigen, in het eene land meer, in het andere minder, zich tot zoodanigen hartstocht hebben laten opzweepen, dat zij alle banden met vakgenooten in vijandige landen willen verbreken, ofschoon toch de oorlog waarlijk niet door hen is aangesticht of om hunnentwille wordt gevoerd. Zullen nu wij, Nederlanders, die beter dan de meesten ondervinden, hoe noodig het is voor den vooruitgang der geneeskunde, haar bij uitstek vreedzaam werk zooveel mogelijk internationaal te doen zijn, zullen nu wij, die nog buiten den oorlog staan, ook al onze zelfbeheersching gaan verliezen en ons laten prikkelen om mee te helpen aan het bederven van de internationale samenwerking?

Ik weet zeer goed, dat velen onder ons gewoon zijn slechts naar één kant over onze grenzen te kijken, en ik zal de laatste zijn, die voor die eenzijdigheid een vergoeljkend woord over heeft. Maar zullen wij het nu nog erger maken, door speldeprikken, die pijn kunnen doen, maar niemand van onrecht overtuigen? Sneers en

kwinkslagen in ons *Tijdschrift* zullen misschien ook buiten onze grenzen ontstemming teweegbrengen, maar zeker zullen zij in onze eigen kringen tweedracht veroorzaken.

Onze zelfstandigheid hebben wij, ook op ons geneeskundig gebied, zorgvuldig te bewaken. Daar heeft onze kritiek, tegen wien, van welken landaard ook, vrij spel, indien wij slechts toonen deskundig te zijn. Maar uitingen van rassenhaat, zooals wij die in den laatsten tijd in sommige buitenlandsche geneeskundige bladen kunnen vinden, behooren, naar ik meen, uit ons *Tijdschrift* te worden geweerd, omdat zij een beletsel zijn voor het herstel der internationale samenwerking, die wij niet zonder groote schade kunnen ontberen. PASTEUR heeft eens gezegd: „si la science n'a pas de patrie, le savant en a une". Zoo blijven wij ook Nederlanders met hart en ziel, maar wij hebben daarom niet te vergeten, dat de wetenschap niet aan een vaderland is gebonden.

Misschien vraagt gij, waarom ik u dit niet alleen schrijf, maar u zelfs verzoek, dezen brief in het *Tijdschrift* op te nemen. Mijn antwoord is, dat ik uw laatste artikel niet gaarne onbesproken zou zien in het *Tijdschrift* en dat ik er prijs op stel dat zelf te doen, omdat gij, naar ik hoop, noch aan mijn waardeering voor de voortreffelijke wijze, waarop gij ons *Tijdschrift* redigeert, noch aan mijn vriendschappelijke gezondheid zult willen twifelen.

Steeds ben ik

Utrecht,
15 Maart 1915.

de uwe
C. A. PEKELHARING.

Dat eens bij uitzondering een politieke sneer of kwinkslag, in het *Tijdschrift* afgedrukt, de eensgezindheid van onze vaderlandsche geneeskundigen in gevaar zou kunnen brengen, was mij niet bewust. Ik heb juist verdraagzaamheid gepredikt, en geschreven, dat men elkanders penkrassen moet begrijpen en vergeven. Prof. PEKELHARING vreest er integendeel misverstand en tweedracht van. Waar iemand van zijn ervaring en kennis van de kaart van het land, dit voor zeker houdt, durf ik er niets tegen te zeggen, al had ik inderdaad gemeend, dat verstandige menschen meeningsverschillen op politiek gebied wel kunnen aanhooren zonder persoonlijke haatdragendheid. Zelfbeheersching in het beoordeelen is toch minstens even nuttig als in het doen van uitingen. Maar het is waar: wij leven thans in een prikkelbaren tijd. Toch begrijp ik nog niet goed, waarom de politieke uitingen van Nederlandsche geneeskundigen in de dagbladen blijkbaar minder gevaarlijk worden geacht voor de eendracht in eigen kringen enz., dan wanneer er eens een in het *Tijdschrift* staat. Ik had mij eerder gedacht, dat het *Tijdschrift*, waar wij allen elkander kennen en waardeeren, als een veiligheidsklep zou kunnen werken. Blijkt dit onmogelijk, dan leg ik mij gaarne daarbij neer.

Wat betreft de internationale samenwerking, daarover vinden de lezers in het hoofdartikel van dit nummer mijn meening uitgesproken.

Ik behoef wel nauwelijks te vermelden, dat ik de uitvoerige bespreking en bestrijding, die prof. PEKELHARING aan mijn hoofdartikel van verleden week heeft willen wijden, op hoogen prijs stel. Toch moet mij van het hart, dat zijn vrees, binnenkort uitingen van rassenhaat in het *Tijdschrift* te vinden, mij eenigszins verbaasd heeft. Mijn slotzin over de redelijke grenzen stelde dergelijke uitbundigheden niet in het vooruitzicht.

Amsterdam, 16 Maart 1915.

G. VAN RIJNBEEK.